

УДК 338.24

**Андрушків Б., д.е.н., проф., заслужений діяч науки і техніки України;  
Якимук П., аспірант**

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,  
Україна

**Череп А., д.е.н., проф., заслужений діяч науки і техніки України**

Запорізький національний університет, Україна

**Грушко В., к.е.н., доц.**

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира  
Гнатюка, Україна

### **ОСВІТНЬО-НАУКОВІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ**

***Анотація.*** У статті обговорюються актуальні освітньо-наукові проблеми України в умовах війни та шляхи їх розв'язання. Зокрема, акцентується увага на важливості використання досвіду старших науковців у відбудовчому процесі, ефективному використанні наявних ресурсів, а також розробці новітніх технологій для воєнно-оборонних потреб. Особливу увагу приділено питанням підготовки молодих науковців та викладачів, які повинні отримати необхідний практичний та теоретичний досвід від ветеранів науки. Автори пропонують створити спеціальні громадські формування для передачі знань і досвіду між поколіннями вчених, а також рекомендують удосконалити систему наукової атестації та підтримку наукових шкіл. Крім того, наголошується на необхідності визначення державних пріоритетів у наукових програмах та запровадження спеціальних пільг для членів наукових шкіл.

***Ключові слова:*** освітньо-наукові проблеми, ветерани науки, передача досвіду, державні пріоритети, підтримка наукових ініціатив.

**Andrushkiv Bohdan, Doctor of Economics, Prof., honored worker of  
science and technology of Ukraine; Yakymuk P., doctoral student**

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

**Cherep A., Doctor of Economics, Prof., honored worker of science and  
technology of Ukraine**

Zaporizhzhia National University, Ukraine

**Hrushko V., Doctor of Economics, Associate Prof.,**

Ternopil Volodymyr Hnatyuk National Pedagogical University, Ukraine

### **EDUCATIONAL AND SCIENTIFIC PROBLEMS AND THE WAYS OF THEIR SOLUTION**

***Abstract.*** The article discusses the current educational and scientific problems of Ukraine in the context of the war and ways to solve them. In particular, it emphasizes the importance of utilizing the experience of senior scientists in the reconstruction process, the effective use of available resources,

and the development of innovative technologies for military and defense purposes. Special attention is given to the training of young scientists and educators, who need to gain the necessary practical and theoretical experience from veteran scientists. The authors propose creating special public organizations to facilitate the transfer of knowledge and experience between generations of scholars and recommend improving the system of scientific certification and supporting scientific schools. Moreover, the need for defining state priorities in scientific programs and introducing special privileges for members of scientific schools is highlighted.

**Keywords:** educational and scientific problems, veterans of science, knowledge transfer, state priorities, support for scientific initiatives.

За висновками Академії соціального управління, на даний час, серед найважливіших фронтальних освітніх та наукових напрямів застосування наукового потенціалу визначено: підвищення ефективності використання у відбудовчих та освітніх процесах досвідчених наукових кадрів; системне наукове сприяння ефективному використанню наявних трудових, енергетичних та природних ресурсів в контексті вирішення багатогранної екологічної проблематики, яких спричинила війна ін; пошук новітніх (інноваційно-технологічних) воєнно-оборонних засобів з розширенням діапазону використання нетрадиційних джерел енергії; активізація використання в цих процесах (в галузях освіти та науки) досвіду роботи наукових шкіл і зокрема в ВНЗ, громадських академічних формувань ін.

Громадська експертиза корисності та ефективності цих напрямів, підтвердила їх актуальність та своєчасність і обумовлює необхідність розробки відповідних організаційних та економічних механізмів їх реалізації

Насправді, в умовах війни, і зокрема в управлінні ВНЗ негативно проявляють себе стихійні рішення обумовлені хаотичністю і невизначеністю суспільних процесів. Тривають не завжди належно обґрунтовані реформаційні процеси: скорочення і об'єднання навчальних закладів. До речі аналогічні незрозумілі процеси мають місце і в інших галузях національної економіки. Такі обставини кличуть не байдужих людей від науки до пошуку шляхів виходу з становища. Що цікаво, багато з них є раціональними і можуть принести користь як національній економіці так і галузі освіти і науки.

Всі ці та інші речі почали проявлятися після звільнення з роботи то тут, то там одного за одним старих професорів. Рішення про звільнення обґрунтовується відсутністю навчального навантаження ... війна ін, але не зрозуміло звідки «молоді» викладачі візьмуть виробничий, науковий і навчально-професійний досвід, якщо витіснити з навчальних процесів

ветеранів-науковців, старих професорів, адже як відомо, все будувалося на досвіді, все стоїть на практиці.

Що станеться якщо перервати цей ланцюг життєдайних для науки і освіти зв'язків. Нині вже невідкладно потрібно формувати новітні навчальні програми з урахуванням передачі досвіду ветеранів науки та освіти не лише студентам, а і молодим викладачам, серед яких не багато мають лише підприємницький досвід. Звичайно, тут не йде мова про тих, хто не має здоров'я ін. Можливо, в цій ситуації, варто було б розробити відповідні положення, офіційно рекомендувати створення в ВНЗ спеціальних громадських формувань, які функціонували б під девізом типу: «Досвід ветеранів науки передамо молодим ученим, заради Європейського майбутнього України». Можливо організувати «Інтелектуальний центр (можливо лабораторію поширення професійного досвіду) передачі знань і досвіду наукових ветеранів молодому поколінню в умовах ЗВО у повоєнний період», в якого включити найбільш досвідчених вчених спеціалістів для організації дискусій з виробничої проблематики ін.

Багато сучасних науковців та підприємців у всіх своїх діях і процесах використовуючи широкі можливості знову ж таки штучного інтелекту, гуманізм якого дуже далекий від людської моралі і забезпечує досягнення мети будь якою ціною.

Колишній Макіавеллізм як західна думка – як розумова течія, що відокремлює політику від моралі і релігії, воскрес і нині ігнорує усі релігійні і моральні норми і вважає припустимим для досягнення мети абсолютно все, не враховуючи християнську мораль чи які-небудь інші юридичні правила.

Війна має багато граней своєї негативної сутності. Загрози техногенній і екологічній безпеці, (в Україні підірвав греблі Каховського моря), значний рівень не лише зношеності, а в першу чергу руйнації об'єктів критичної інфраструктури, зокрема комунального господарства, недостатня ефективність систем життєзабезпечення збільшують ризик виникнення надзвичайних ситуацій природного і техногенного походження, поширення епідемій небезпечних інфекційних хвороб, обумовлюють надання, на даному етапі, освітньо-науковому контенту держави особливих функцій.

Між тим власне ветерани науки України (таке визначення все частіше використовується в ЗМІ), вперше у світі звернули увагу на необхідність вирішення цієї проблематики).

Для покращення функціонування наукових шкіл, інших громадських академічних формувань у контексті передачі досвіду і знань, ветеранів та, так званих, старих професорів молодим ученим, підвищення їх ефективності на нашу думку доцільно:

–визначити державні пріоритети в реалізації програм повоєнного відродження України, скерувати на їх реалізацію діяльність цих наукових формувань в складі яких є старі професори, які нині в багатьох випадках ігноруються;

–дати обґрунтування для вироблення спец. пільг і пріоритетів для членів наукової школи в отриманні держбюджетних замовлень ін;

–внести пропозиції в департамент атестації кадрів вищої кваліфікації МОНУ про обов'язковість публікацій власне в «Скопус» та «Веб оф сайнс». Здобувачам що мають публікації у фахових виданнях що увійшли, наприклад у більш як 5-7-и зарубіжних наукометричних базах в цих умовах є більш обґрунтованим їх облік і звіт.

–розробити механізми матеріальної та моральної зацікавленості у праці не лише командними методами, а в першу чергу, - економічними та соціально-психологічними.

### **Джерела та література**

1. Андрушків Б.М. «Парадигма науковця у формуванні соціально-економічного розвитку України в повоєнний період (Літературно-психологічний нарис про життя і творчість заслуженого діяча науки і техніки України А.В.Череп): здобутки і втрати, філософія досягнень і ефективність впроваджень» Тернопіль ФОП Осадца Ю.В. 2023. 380 с.

2. Андрушків Б.М., Кирич Н.Б., Ратинський В.В. та ін. Аналітика соціо-інформаційного розрізу економічних та воєнно-оборонних проблем в Україні на сучасному етапі. *Вісник економічної науки України*. Науковий журнал. 2022. № 1 (42). С. 114-120.

3. Андрушків Б.М. Управління економічною кафедрою у технічному ВУЗі. Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2020. 253 с.

4. Андрушків Б.М. Організація та особливості підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації. Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2021. 132 с.

5. В. В. Каплінський, Н. І. Лазаренко. Наукова лабораторія педагогічної майстерності викладача вищого навчального закладу як школа формування професійної компетентності. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія : Педагогіка і психологія. 2016. № 48. С. 59-64. Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzvdpu\\_pp\\_2016\\_48\\_14](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzvdpu_pp_2016_48_14)

6. Шерстюк Р.П. Наукова школа Богдана Андрушківа: феномен, віхи досягнення, філософія. Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2023. 310 с.